

INVENTAIRE ARCHEOLOGIQUE

Op 1 maart 1900 stelde Victor Van der Haeghen, in de rubriek "Handschriften – Stadsarchief, reeks 403 nr. 1 – XVIe eeuw (1565)" de volgende fiche op :

KERFSTOK VAN DE WIJN VERBRUIKT OP DE ZITTINGEN VAN DE KEURE

Het gebruik van de kerfstok dat nu verloren gegaan is in onze stad, was er vroeger algemeen (1) voor bepaalde kleine uitgaven, niet alleen onder de particulieren, maar ook bij de openbare besturen. (2)

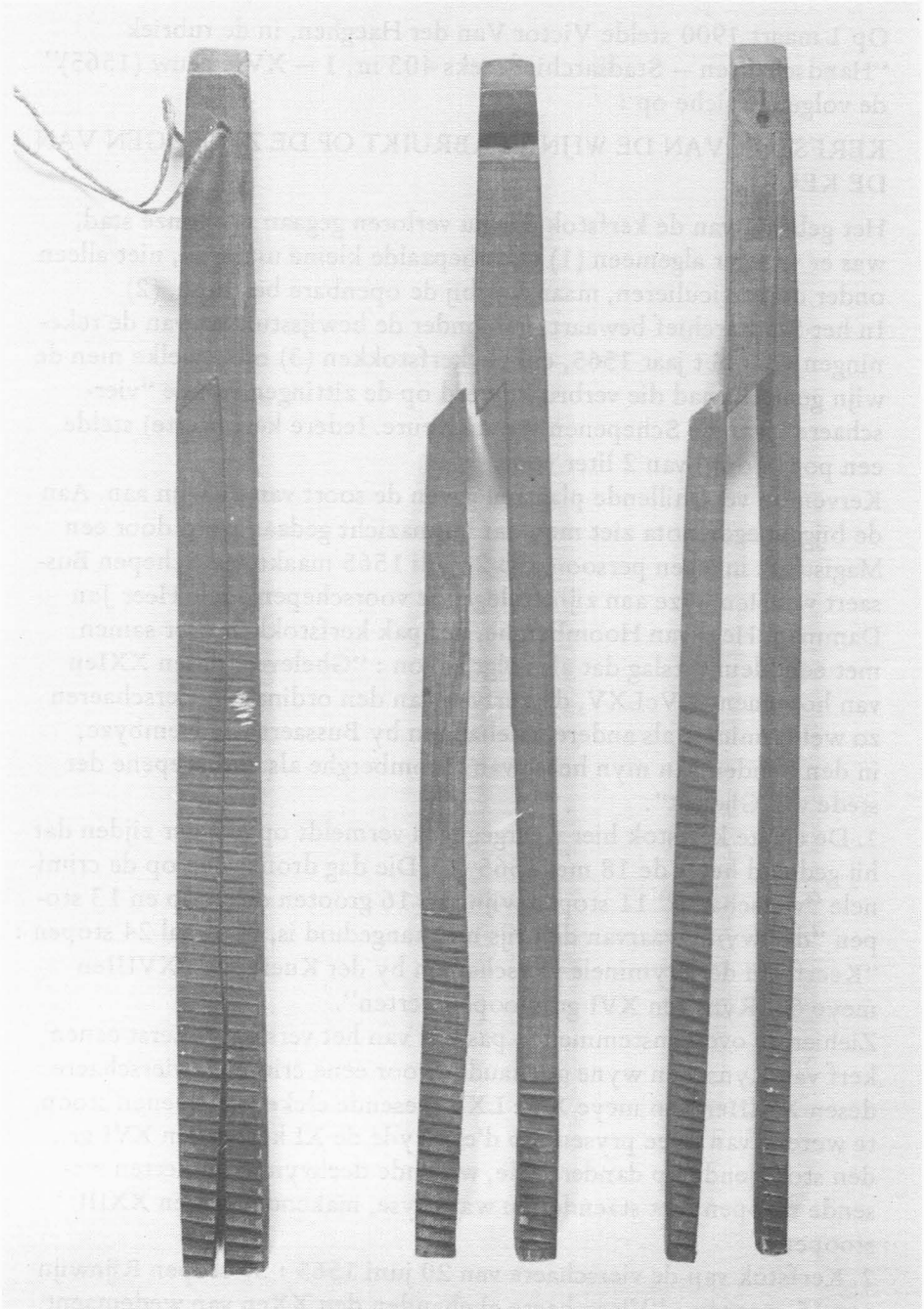
In het Stadsarchief bewaart men onder de bewijsstukken van de rekeningen voor het jaar 1565, enkele kerfstokken (3) op dewelke men de wijn gemerkt had die verbruikt werd op de zittingen van de "vierschaere" van de Schepenen van de Keure. Iedere kerf (kerte) stelde een pot (stoop) van 2 liter voor.

Kerven op verschillende plaatsen gaven de soort van de wijn aan. Aan de bijgevoegde nota ziet men dat het nazicht gedaan werd door een Magistraat in eigen persoon. Op 21 juli 1565 maakte de Schepen Bussaert van Hembyze aan zijn collega, de voorschepen edele Heer Jan Damman, Heer van Hoomberghe, het pak kerfstokken over samen met een klein verslag dat als volgt begon : "Ghelevert desen XXIIen van hoymaent XVcLXV, de kerfven van den ordinairen vierschaeren zo wel criminele als andere, ghehauden by Bussaert van Hembyze, in den handen van myn heere van Hoomberghe als voorscepene der stede van Ghendt".

1. De eerste kerfstok hier weergegeven vermeldt op een der zijden dat hij gediend heeft de 18 mei 1565 (4). Die dag dronk men op de criminele "vierschaere" 11 stopen wijn aan 16 grooten de stoop en 13 stopen "deelwyn" waarvan de prijs niet aangeduid is, in totaal 24 stopen : "Keerf van der cryminele vierschaeren by der Kuere, den XVIIIen meye 65. Ryns ten XVI gr. stoopen kerten".

Ziehier de overeenstemmende passage van het verslag : "Eerst eenen kerf van Rynschen wyne ghehauden voor eene criminele vierschaere desen XVIIIen van meye XVc LXV wesende elcke kerte eenen stoop, te wetene van twee prysen, up d'een zyde de XI kerten ten XVI gr.. den stoop ende up dander zyde, wesende deelwyn, XIII kerten wesende stoopen niet staende ten wat pryse, makende tsamen XXIII stoopen".

2. Kerfstok van de vierschaere van 20 juni 1565 : 37 stopen Rijnwijn aan 16 grooten : "Vierschaere ghehauden den XXen van wedemaent XVc LXV. Overeenstemmende passage van het verslag : "Een kerf

van Rynschen wyne over de derde vierschaere ghehouden den XXen van wedemaent LXV, in ghetale van XXXVII stoopen”.

3. Kerfstok van 4 juli (volledig specimen) : 46 stoopen aan 16 grooten : “De IIIIen hoymaent in de vierschaere by der Kuere, Ryns ten XVI gr. kerten stoopen”.

Passage van het verslag : “Eenen kerf van Rynschen Wyne over de vierde vierschaere ghehouden den vierden dagh van hoymaent LXV, ten XVI grooten den stoop, in ghetale van XLVI stoopen”.

Al deze details werden natuurlijk niet vermeld in de algemene stadsrekeningen. Het artikel dat er betrekking op had vermeldde enkel de globale prijs van het verbruik van de “vierschaere” van de Keure.

Sinds verschillende jaren hadden de commissarissen van de vorst bij het verhoor van de rekeningen geprötesteerd tegen de overdrevenheid van deze kosten. Bij het nazicht van de uitgaven van 1565-66 drukten zij de mening uit dat er reden was om het artikel te schrappen (5).

“Commissarissen bevinden in dit capitele groote excessive extraordinaire theeringhe ghedaen in de vierschaere van scepenen van der Kuere, ende dat men die wel behoorde te royeerne”.

Het is misschien aan deze omstandigheid te wijten dat wij de bewaring te danken hebben van deze kleine documenten in lindenhout van 1565.

(1) Vandaar het nog veel gebruikte gezegde “Op eenen nieuwen kerf beginnen”.

(2) Ziehier bvb. een maatregel getroffen door de schepenen van St.-Pieters-bij-Gent de 11e februari 1611 : “Geresolveert in collegie dat op de daghen van maeltyden schepenen aangaende twee van den wethauders, van voren ende achter, zullen by ordre gade slaen wat wyn en hoevele datter ghedroncken zal worden, dien doen halen met eenen keerf. . . (Volgens de Cartul. n° 527 in het Staatsarchief. Cf. “Messenger des sciences historiques” 1885, p. 338)

(3) In totaal zeven stuks waarvan de langste ongeveer 25 centimeter meet.

(4) De “bouck van crimene” vermeldt op deze datum een vonnis waarbij een boef veroordeeld wordt om terechtgesteld te worden door het vuur op de Vrijdagmarkt.

(5) Deze uitgaven beliepen 30 ponden groot, De totale som van de paragraaf “theeringhen” op kosten van de Stad beliep 201 ponden 11 schellingen groot. Er waren bovendien uitgaven van de maaltijden die gehouden werden ter gelegenheid van de executies en die ingeschreven werden onder de “mysen van justicien”.

Naschrift

Deze zogenaamde (rijkelijk besproeide) “banketten van den crime” waarop onze schepenen het zich goed lieten smaken, waren etentjes die zij zichzelf aanboden.

Dit gebeurde na het voltrekken van de doodsvonnissen die zij zelf uitgesproken hadden. Zij waren verplicht deze bij te wonen, ook de folteringen die daar dikwijls aan voorafgingen. Hoe zonderling het ook moge klinken, deze weinig appetijtelijke spektakels schenen hun eetlust in hoge mate te stimuleren.

Vandaar deze intieme banketjes die doorgingen in de “eetcaemere van de schepenen” op het stadhuis. Voor zover ons bekend zijn er geen menu's bewaard gebleven van deze feestelijke maaltijden. Ze zouden zeer waarschijnlijk onze verbazing opgewekt hebben, zoals wij nu met ongeloof kennis nemen van het absorbtievermogen van onze vroegere gezagsdragers.

Laten wij even een kleine berekening maken.

18 mei 1565 : 24 stopen van 2 liter = 48 liter.

20 juni 1565 : 37 stopen van 2 liter = 74 liter.

4 juli 1565 : 46 stopen van 2 liter = 92 liter.

U ziet het, naarmate het warmer wordt, stijgt de consumptie.

Wanneer ge nu weet dat er 13 Schepenen van de Keure waren, dan is het niet moeilijk uit te rekenen wat ieder schepen voor zijn rekening nam.

Op 18 mei : 3,6 liter.

Op 20 juni : 5,6 liter.

Op 4 juli : 7 liter.

Barmhartigheidshalve hebben wij afgerond naar beneden.

Uitgedrukt in de nu gebruikelijke flessen van 0,7 liter stemt dit overeen met respectievelijk 5, 8 en 10 flessen “par tête de pipe”.

Nu mag men het volkomen eens zijn met de uitspraak van Fliet's vader, bij het aanhoren van de sterke verhalen van Peetje, dat het ras verzwakt, wij blijven toch even met stomheid geslagen.

Wanneer die 16e eeuwse kervers geen mes gebruikt hebben met 2 lemmers, dus met dubbel krijt schreven, dan buigen wij ons diep en eerbiedig neer voor de prestaties van onze voorvaderen.

Zij het dan ook dat wij met zekere twijfels blijven zitten nopens hun vermogen om een klaar oordeel te vellen in de zaken die voor de vier-schaar kwamen

H.C.

BIBLIOGRAFIE

IMMOBILIENMARKT, FISCALITEIT en SOCIALE ONGELIJKHEID te GENT door M. Boone, M. Dumon en B. Reusens.

In de reeks *Standen en Landen* verscheen deze studie. De auteurs hebben gepoogd een aantal verschillende bronnen te integreren om aldus tot een globaler beeld van een laatmiddeleeuwse stad, i.c. Gent, te komen. Meer bepaald werd hier een fiscale benadering gekoppeld aan de systematische studie van huizen- en rententransacties over de periode 1483-1503. Deze studie blijft echter niet op een "abstract-economisch" niveau steken, waar mogelijk wordt dieper op de concrete sociale verhoudingen in de verschillende stadswijken en binnen de onderscheiden sociale groepen (van schepenen tot paupers) ingegaan.

Het is duidelijk dat een dergelijke aanpak de mogelijkheid biedt tot uitweidingen op diverse terreinen van de sociale geschiedenis: huisvesting, de mogelijkheid en vaker de onmogelijkheid van sociaal verschillend gesitueerde individuen om in het bezit te komen van een huis, politiek favoritisme bij de repartitie van belastingen over de belastingbetalers, functie van statussymbolen, beleggingsgedragingen, houding van de sociaal en politiek gevestigden ten overstaan van behoeftigen, de sociale gevolgen van een crisis, enz. . .

Een heleboel thema's die de lezer als hedendaags nieuwjargon in de oren zullen klinken en die ook aantonen hoe aktueel het releveren van voorbije spanningsvelden op een terrein dat ook nu steeds meer als problematisch ervaren wordt, kan zijn. De auteurs ontkennen het fundamentele belang van de studie van de grote, bijna "klassieke" Gentse opstanden geenszins, maar menen toch de aandacht te mogen vestigen op de ietwat vergeten laatste decennia van de 15de eeuw, een scharnierperiode waarin de rekening gemaakt wordt van de broze "Bourgondische welvaart" en waarin terzelfdertijd de grove contouren omlijnd worden van een nieuwe tijd, die wellicht in eerste instantie op sociaal-economisch vlak nieuw te noemen is.

Het werk bestaat uit vier delen: politieke en economische crisis en herstel (1477-1503), de wegen tot reconstructie van sociale stratificaties (huizencategorieën), topografische repartitie van de welvaart te Gent en financiële gedragingen als spiegel van de sociale verhoudingen. Prachtige studie, die ten volle de belangstelling wekt. Het boek is uitgegeven door de uitgeverij U G A, Stijn Streuvelsstraat 73 Kortrijk (Heule) en kost 1.345 fr. Warm aanbevolen.